

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до статті 104 Цивільного кодексу України щодо
 правонаступництва на земельні ділянки
в процесі припинення юридичної особи»
*(реєстр. № 10051 від 15.09.2023)**

Метою законопроекту є уточнення положення частини першої статті 104 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) щодо переходу прав на земельні ділянки в процесі припинення юридичної особи. Пропонується визначити, що перехід прав на земельну ділянку в процесі реорганізації, ліквідації юридичної особи здійснюється в порядку, встановленому Земельним кодексом України (далі – ЗК України).

На підставі аналізу положень законопроекту, вважаємо доцільним висловити такі міркування.

1. Відповідно до частини першої статті 104 ЦК України юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації; у разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників. Таким чином, правонаступництво можливе лише при реорганізації юридичної особи, а під час ліквідації юридичної особи перехід прав та обов'язків не відбувається. Тому пропонується законопроектом норма не узгоджується із зазначеними чинними положеннями частини першої статті 104 ЦК України.

2. У пояснювальній записці до законопроекту вказується, що відсутність у ЦК України положення про особливості переходу прав державних підприємств на земельні ділянки, які перебувають на праві постійного користування чи оренди, призводить до судових спорів. На нашу думку, причиною таких судових спорів є порушення норм ЗК України, окремі недоліки орендного законодавства, а також зловживання керівників підприємств чи інших уповноважених осіб своїми повноваженнями. До того ж, питання правового режиму майна державних підприємств регулює Господарський кодекс України (далі – ГК України) та інші спеціальні закони, а не ЦК України. Наприклад, ГК України містить норми, які дозволяють уповноваженому органу, в управлінні якого перебуває державне підприємство, вилучати певне майно підприємства, що перебуває на праві оперативного управління (частина друга статті 137 ГК України). Таке вилучення цілком можливе і під час реорганізації державного підприємства, а отже, вилучене майно не перейде до правонаступника. Відсилання в ЦК України до подібних норм не потрібне.

3. Положення ЗК України є спеціальними стосовно права постійного користування земельною ділянкою, а тому немає потреби встановлювати у ЦК України відсилочну норму, яка, по суті, нічого не вирішує, оскільки в даних відносинах пріоритет матиме норма спеціального закону (ЗК України) і саме вона застосовуватиметься.

Законами України в низці випадків передбачаються обмеження або особливості правового режиму певного майна, що можуть впливати на відносини, пов'язані з переходом прав, і не лише при реорганізації. У цих ситуаціях також застосовуються норми спеціальних законів.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*